

GAZDASÁG

A távmunka és a digitális munka hatása a dolgozóra és a társadalomra

Manuela Samek Lodovici et al.: *The impact of teleworking and digital work on workers and society. Special focus on surveillance and monitoring, as well as on mental health of workers.* Luxembourg, European Parliament, 2021. 1–170. o.

URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/662904/IPOL_STU\(2021\)662904_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/662904/IPOL_STU(2021)662904_EN.pdf)

A digitális technológiák terjedése hozzájárult az otthon végezhető munkához 2020 előtt is, majd a Covid19-járvány miatti zárlat ugrásszerűen növelte a hatókörét. A hatásvizsgálat adatai, esettanulmányai, interjúi képet adnak a digitális eszközökkel, internetes hálózatokkal végzett otthoni munka alakulásáról az uniós tagállamokban. A távmunka elemzett kedvező és kedvezőtlen hatásai nemzetközi és nemzeti intézkedéseket indokolnak, mert a járvány utáni időszakban még szélesebb körű alkalmazása várható. A kifejtett szakpolitikai keretek a digitális alapú távmunka jogalkotási, intézményfejlesztési, társadalompolitikai cselekvési tervét alapozzák meg.

TÁRGYSZAVAK: távmunka, Eurofound, munkaügyi indikátor, információs-kommunikációs technológiák (IKT), Covid19-járvány, mentális terhelés, Európai Unió, 2006–2019

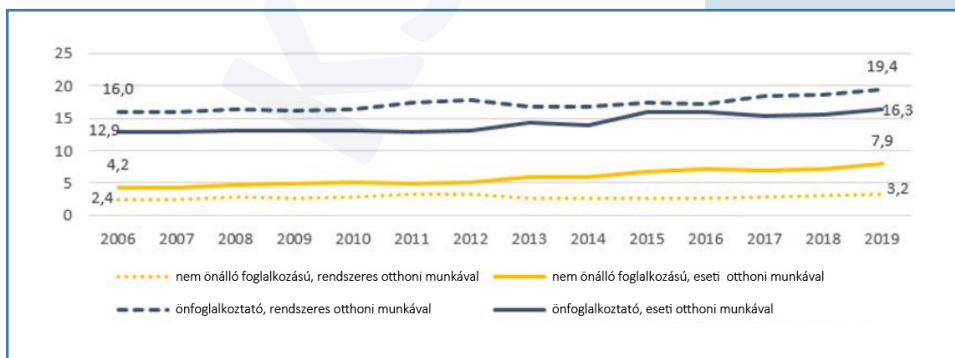
Az Európai Parlament szakértőinek elemzése a távmunka és a mobil digitális munka (telework and ICT-based mobile work – TICTM, a továbbiakban: IKT-munka) hatásait mutatja be. A Covid19-világjárvány lényeges változásokat indított a munkavégzés digitális felügyeletében, monitorozásában. Az IKT-munkát végző aktív korúak 2020 előtti számaránya nagyobb az európai önfoglalkoztatók mintájában, mint az alkalmazásban állókéban. (1. ábra)

(Az Európai Unió Munkaerő-felmérésének [Eurostat Labour Force Survey – EU-LFS] eredményei alapján meghatározható az „otthon” végzett rendszeres, illetve alkalmi kereső tevékenység, ezen belül mérhető az

„IKT alapú”, illetve „informatikai technológiát nem alkalmazó” foglalkoztatás számaránya. – NZ)

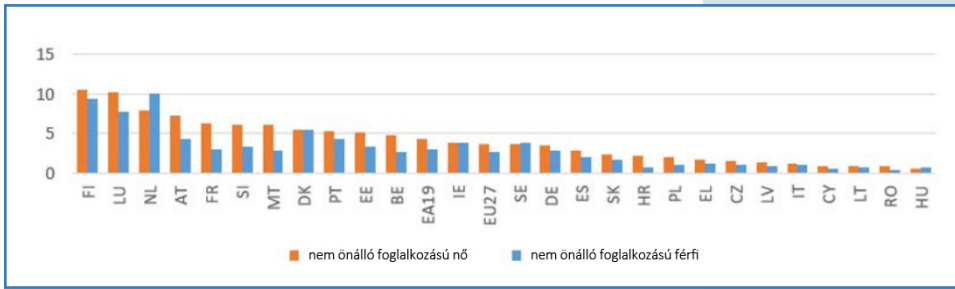
A 2006 és 2019 közötti évek gyors technológiai fejlődése elősegítette az otthon végezhető távmunka számarányának növelését a tagállamokban. Az otthoni internethasználat eltérő gyakoriságú a felmért mintákban a foglalkoztatás jellege és a nemek szerint. (2. ábra)

(Az Európai Munkakörülmeny-felmérés – European Working Conditions Surveys – EWCS – 2015. évi 6. hullámának eredményei szerint az IKT-munka 2015. évi rátája a tagállamokban átlagosan 19%, ezen belül a dániai [38%] és a svédországi [33%]

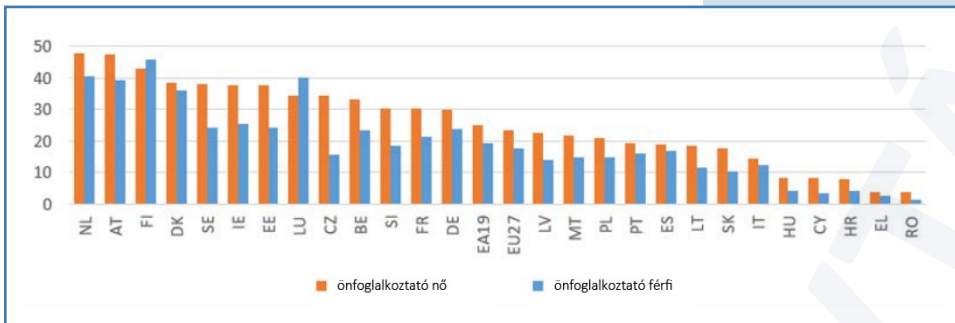
1. ábra: Az IKT-munka rátája a foglalkoztatás típusa és a távmunka rendszeressége szerint az EU27 mintában, 2006–2019, százalék (a 15–64 évesek száma = 100)

*A grafikonok szaggatott vonallal a rendszeresen, folytonos vonallal az alkalmanként végzett IKT-munka rátái.

2. ábra: A 15–64 éves korcsoport rendszeres otthoni internethasználatának rátája térségek, a foglalkoztatás jellege és nemek szerint, 2019, százalék (a minta = 100)

*A tagállamok kétbetűs jellel, az euróövezet (EA19) és a 27 tagállam (EU27) átlagos számarányai.

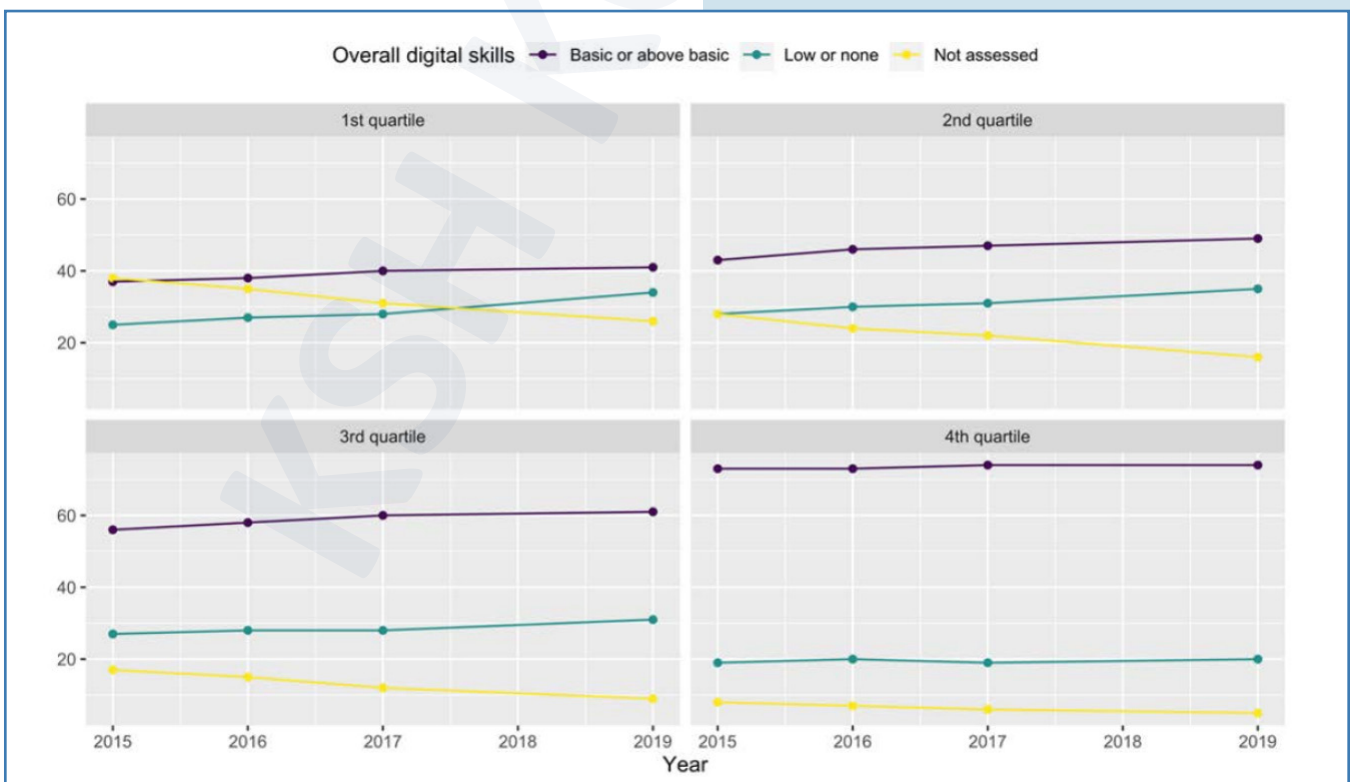

a legnagyobb, alacsonyabb a németországi [13%], illetve a magyarországi [11%] számarány. A ráták a munkahelyek eltérő ágazati szerkezetével, valamint a távmunkát végző önálló foglalkozásúak számarányával összefüggésben alakultak a tagállamokban – EUROFOUND [2015], EUROFOUND [2017]. A 2015. évi EWCS-minta mintegy 40 ezer európai munkavállalót tartalmaz, a felmérésorozat következő tárgy-éve 2020 – Makó–Illéssy–Borbély [2018]. – NZ)

A lakosság digitális felkészültségének alakulása és elért szintje összefügg a háztartás jövedelmi helyzetével. (3. ábra)

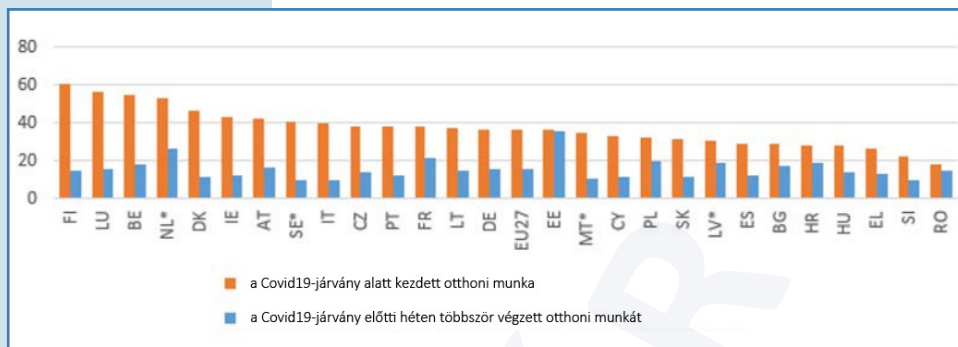
3. ábra: A digitális felkészültség átlagos szintjének alakulása a háztartás jövedelmi kvartilisei szerint az Európai Unió tagállamaiban, 2015–2019, százalék (a minta = 100)

*A háztartások 1., 2. 3. és 4. jövedelmi kvartiliseinek átlagos számarányai a tagállamokban a digitális felkészültség (digital skills) kategóriái szerint. A megoszlás esetei: legalább alapszintű; hiányzó vagy az alapszintnél alacsonyabb digitális felkészültség; a válasz nem értékelhető.

4. ábra: Az IKT-munka rátája a Covid19-járvány előtt és azok számaránya, akik e járvány hatására kezdték el térségeik szerint, százalék (a 18+ évesek száma = 100)

*A tagállamok kétbetűs jellel, a 27 tagállam (EU27) átlagos számarányai. Ez a mutatósorozat a hetente több alkalommal végzett távmunkára vonatkozik. A tagállamok a Covid19-járvány alatt kezdődő távmunka rátájának sorrendjében.

technológiát alkalmaznak, mint a számítógépes és internetes hálózat, a hordozható [laptop, mobiltelefon] infokommunikációs eszköz. A korábbi munkafolyamatok, foglalkozások eltérően egyeztetetők össze az IKT-munka feltételeivel [teleworkability]. Lényeges tényező a munkaadó és a dolgozó közötti internetes összeköttetés, továbbá az informatikai felkészültségük.

Az IKT-munka részesedése például a pénzügyi ágazatokban 93%, az informatikai ágazatokban 80% is lehetne az elérhető technológiákkal. A férfiak által végzett munkafeladatok mintegy 30%-át, a nőknek 45%-át lehetne távmunkában végezni, ez összefügg a fizikai munkafolyamat nemek szerint eltérő arányával – Milasi et al. [2020]. – NZ

Az IKT-munka 2015. évi rátája az informatikai ágazatokban a legnagyobb (57%), ezt a szakmai, tudományos (53%), a pénzügyi (43%), az ingatlanügyi (43%) szolgáltató ágazatok követik a 27 uniós tagállam átlagaként (a foglalkoztatottak száma = 100). (SOSTERO [2020])

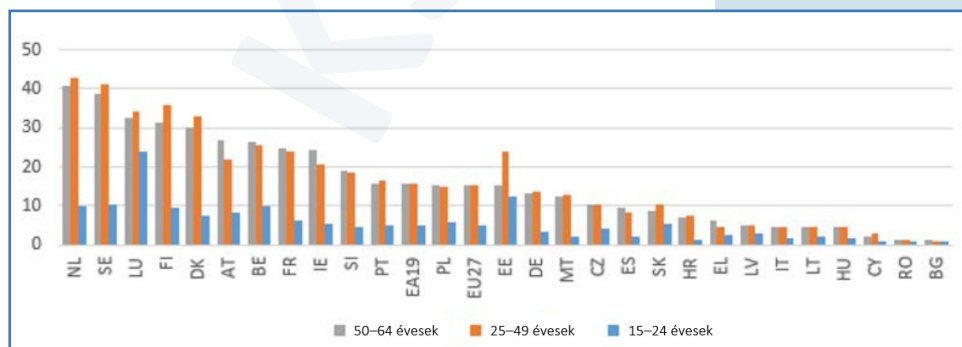
A hetente több alkalommal internetező foglalkoztatottak rátája átlagosan 16% az Európai Unió tagállamaiban 2020 előtt, majd a mutató 2020. áprilisban több mint 36%-ra ugrott, nagyrészt a Covid19-járvány globális zárlatának hatására. (4. ábra)

A rendszeresen és alkalmanként végzett IKT-munka 2019. évi rátái eltérők a foglalkoztatottak korcsoportjai szerint. A rangsort a hollandiai, a svédországi, a luxemburgi, a finnországi és a dániai 25–49 éves csoport vezeti, és ennél kisebb az 50–64 éves csoport rátája a felmért tagállamokban. Az összehasonlítás harmadik csoportja a 15–24 éves pályakezdők rátáit tartalmazza, amelyek lényegesen kisebbek a másik két csoportinál. (5. ábra)

(Az IKT-munka fogalmi meghatározása olyan tevékenységekre vonatkozik, amelyeket a foglalkoztatott személy a munkaadójának telephelyétől vagy annak kötött munkahelyétől távolról végez. Az IKT-munka rendszeres vagy alkalmi végzéséhez digitális

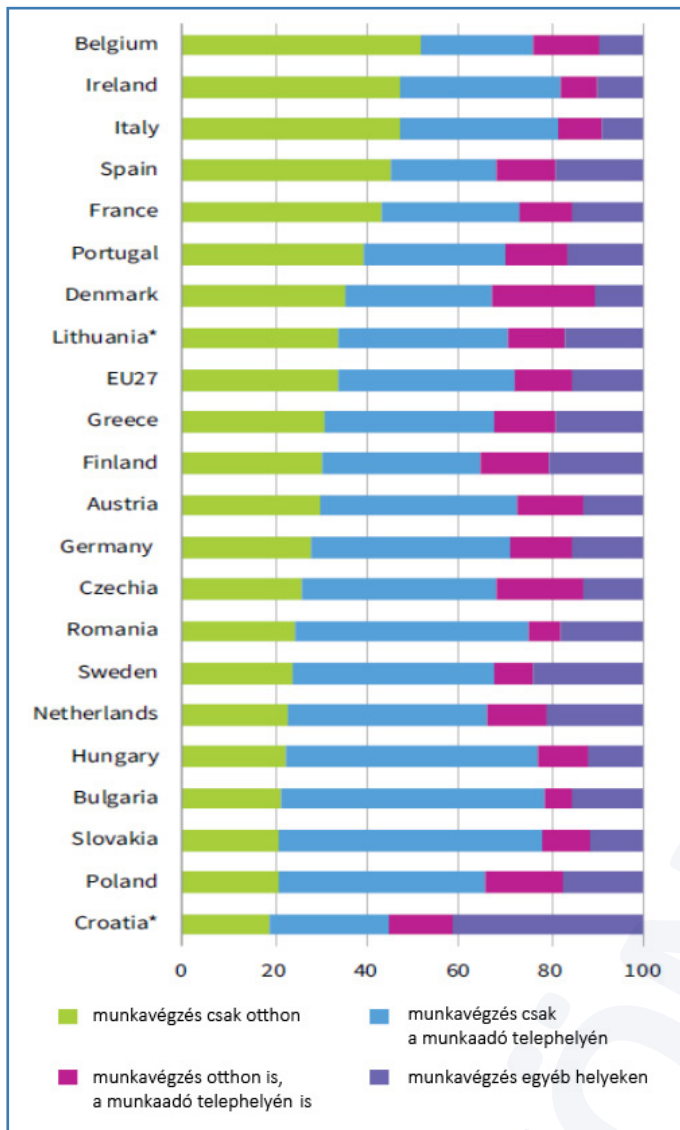
Az IKT-munka rátája a szolgáltató ágazatokban nagyobb, mint a feldolgozóipari és építőipari foglalkoztatottak mintáiban, azonban minden ágazatban nőtt a globális járvány miatti zárlat hatására. A növekedést elősegíti az IKT-munka otthoni felszereltsége. A dolgozók felkészültsége rendszerint a városokban nagyobb. A tagállamokban eltérő összetételű az IKT-munka helyszíne, amely a válaszoló otthonában, esetenként a munkaadó telephelyén gyakori, és végezhető egyéb internetes csatlakozási pontokon is. (6. ábra)

A vizsgált európai minta átlagosan 34%-a végzi az IKT-munkát kizárólag otthon, itt az átlagos munkaidő

5. ábra: Az IKT-munkát rendszeresen és alkalmanként végzők rátája korcsoportok és térségek szerint, 2019, százalék (minta = 100)

*A tagállamok kétbetűs jellel, az euróövezet (EA19) és a 27 tagállam (EU27) átlagos számarányai angol megnevezéssel, az 50–64 éves csoport számarányának sorrendjében.

6. ábra: Az IKT-munkát végzők megoszlása a munkavégzés helye szerint, 2019. június, százalék (minta = 100)

*A tagállamok angol megnevezéssel, az otthoni IKT-munka számarányának sorrendjében. A munkavégzés helye (balról jobbra): csak otthoni munka, csak a munkaadó telephelyén, otthon is és a munkaadó telephelyén is, egyéb helyen.

heti 39,6 óra. Akik az IKT-munkát mind otthon, mind a munkaadó telephelyén végzik (a minta átlagosan 14%-a), azok munkaideje heti 41,2 óra.

Az otthon végzett távmunka átlagosan több mint az egyharmada az előző hónapban teljesített összes munkaórának az Eurofound 2020. júliusi felmérése szerint. Ez az időarány Belgiumban, Írországból közel 60%, a spanyolországi, olaszországi és portugáliai távmunka esetén mintegy 40% a globális járvány idején.

Az Eurofound 2020. júliusi felmérése meghatározza azok számarányát, akik csak a Covid19-járvány kitörését követően kezdték el a rendszeres vagy alkalmi IKT-munkát. Az ilyen távmunkások részesedése a 18–34 évesek és az alacsony képzettségűek esetén a legnagyobb (49%), ez megelőzi az 50+ évesek (45%) és a 35–49 évesek (44%) rátáit (az IKT-munkát végzők száma a korcsoportban = 100%).

További elemzési szempont a végzett IKT-munka 2020. júliusi felmérési eredményeiben, hogy az otthoni munka kizárólagos-e vagy „hibrid”, vagyis mind otthon, mind a munkaadó telephelyén dolgoztak-e a Covid19-járvány idején.

A 2021. júliusi felmérés válaszainak fontosabb kategóriái a következők:

- a dolgozó iskolai végzettségének szintje;
- a munkaadó ágazata;
- a lakóhely településének kategóriája;
- a dolgozó neme és korcsoportja;
- a háztartás eltart-e gyereket.

Az IKT-munka átlagos számaránya kisebb a gyereket ellátók mintájában, mint a gyerek nélküliek körében, ez is jelzi, hogy 2020. júliusban nem a háztartások egyéni körülményei, hanem az elvégzendő munkafeladat terjedelme és jellege határozták meg elsődlegesen a munkaügyi döntéseket a Covid19 idején.

A tanulmány véleménykutatásokkal egészíti ki az elérhető statisztikai és szakirodalmi források kvantitatív adatait (IAB [2021]; WEF [2020]). Online interjúk készültek az Európai Unió és más nemzetközi intézmények, szakmai szövetségek képviselőivel, továbbá mintegy 156 szakértő választ értékeltek internetes felméréssel.

A forrásmű ismerteti a finnországi, a németországi, az írországi, az olaszországi és a romániai IKT-munka alkalmazásáról és szakpolitikai feltételeiről készített esettanulmányok fontosabb megállapításait. Az esettanulmányok az IKT-munka alakulását és fontosabb kedvező, illetve kedvezőtlen hatásait értékelik, kiemelten a Covid19-járvány miatti intézkedéseket.

Mérhető gazdasági előnyök származnak a munkaadók számára az IKT-munka arányának növekedéséből. Erre is tekintettel a távmunka nagyobb részesedése fennmaradhat a munkahét egyes napjain a zárlat feloldását követően is, megnőhet a nem teljes munkaidőben végzett távmunka rátája és bővíthet a személyi köre.

Az IKT alapú távmunka révén kialakított hibrid munkarend gazdasági előnye függ az ágazatoktól, a

foglalkozásoktól, a munkahelyek tárgyi feltételeitől. Alkalmazásának személyi feltétele az önfoglalkoztatók és alkalmazásban állók kellő digitális felkészültsége. A nők és a fiatalabb korcsoportok részmunkaidős távmunkája gyakoribb maradhat az átlagosnál 2021 után is. A távmunka megváltoztatja a szabadidő és a munkaidő közötti arányt, ami nagyobb lehetőséget nyit a családtagot, főként gyereket ellátó nők otthoni munkájára.

Az IKT-munka várhatóan bővíti a fogyatékos csoportok munkalehetőségét. Rendszeres munkajövedelem érhető el IKT-munkával a kisebb településeken is. Új foglalkoztatási formák révén csökkenthetők a munkába járás utazásai, és ez különösen előnyös a városi agglomerációkban élők jövedelemszerzésében (O'Brien–Aliabadi [2020]).

A távmunkát vállaló intenzívebben és hosszabb ideig dolgozhat otthon, mint a napi vagy heti törvényes munkaidő a munkaadó telephelyein. Nem szabályozottak az IKT-munka egészségi és ergonómiai feltételei. Adódnak egészségi kockázatok az otthoni eszközök, bútorzat adottságaiból. A háztartásokban viszonylag szűk a rendelkezésre álló munkaterület, zavaró lehet más családtag jelenléte, egyidejű tevékenysége is.

A távmunka – az említett fizikai tényezők mellett – mentális terheléssel is jár, főként a társaság hiánya, az elszigeteltség miatt. A stressz oka lehet a munka online felügyelete, az elvégzett feladatok távoli moni-

torozása, és a munkaadó által előírt online összeköttetés a távmunkás magánéletét is zavarhatja (ILO [2020]).

Az IKT-munka arányának növelése csökkentheti a munkaadó székhelyén az energia felhasználását, a helyigényt, az eszközök állományát és azok üzemfenntartásának ráfordításait. A távmunka kiterjedhet a tagállam határán kívüli térségekre is. A munkaerő költségei csökkenthetők olyan külföldi távmunkások közreműködésével, akik alacsonyabb bért kérnek (tele-migration). A munkaadó nagyobb térbeli és időbeli rugalmasságot érhet el ilyen nemzetközi „kiszervezéssel” a dolgozó fizikai jelenléte nélkül, növelheti a működési eredményt, például a kisebb külföldi bérköltség révén (Frodermann et al. [2021]).

Az IKT-munka alkalmazása a 2020 előtti tendenciáknál gyorsabban bővült a Covid19-járvány globális zárlatának hatására. A távmunkának kedvező és kedvezőtlen munkaügyi hatásai egyaránt lehetnek. A megváltozott foglalkoztatási tendenciák tapasztalatai jelzik a dolgozók, a munkaadók és szélesebb körben a társadalom minőségileg új kihívásait (MAKÓ [2018]). A nemzetközi és nemzeti munkaügyi feltételrendszer és intézményrendszer szakértők által ajánlott alkalmazkodása indokolt középtávon, hogy az Európai Unió tagállamai mérsékelhessék az IKT-munka várható egyéni és társadalmi kockázatait (Chavez-Dreyfuss [2020]).

NÁDUDVARI ZOLTÁN

IRODALOM

- CHAVEZ-DREYFUSS, G. [2020]: *The number of permanent remote workers is set to double in 2021*. (online) <https://www.weforum.org/agenda/2020/10/permanent-remote-workers-pandemic-coronavirus-covid-19-work-home/>
- EUROFOUND [2015]: *Az első eredmények: Hatodik európai munkakörülmény-felmérés*. Eurofound. <https://doi.org/10.2806/40476>
- EUROFOUND [2017]: Agnès Parent-Thirion et al.: *Sixth European Working Conditions Survey: Overview report*. Luxembourg, Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2806/422172>
- FRODERMANN, C. et al. [2021]: *Homeoffice in Zeiten von Corona: Nutzung, Hindernisse und Zukunftswünsche*. Nürnberg, IAB-Kurzbericht, 2021/5. <http://doku.iab.de/kurzber/2021/kb2021-05.pdf>
- ILO [2020]: *Teleworking during the COVID-19 pandemic and beyond. A Practical Guide*. Geneva, International Labour Office. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---travail/documents/instructionalmaterial/wcms_751232.pdf
- MAKÓ, CS. – ILLÉSSY, M. – BORBÉLY, A. [2018]: Automatizáció és kreativitás a munkavégzésben. *Educatio*, 2. sz. 192–207. o. <https://doi.org/10.1556/2063.27.2018.2.3>
- MILASI, S. et al. [2020]: *The potential for teleworking in Europe and the risk of a new digital divide*. (online) <https://voxeu.org/article/potential-teleworking-europe-and-risk-new-digital-divide>
- O'BRIEN, W. – ALIABADI, F. Y. [2020]: Does telecommuting save energy? A critical review of quantitative studies and their research methods. *Energy and Buildings*, 110298. sz. 1–15. o. <https://doi.org/10.1016/j.en-build.2020.110298>

Külföldi jövedelmek és pénzügyi fejlesztés a piacgazdaságra áttérő gazdaságokban

Jakhongir Kakhkharov – Nicholas Rohde: Remittances and financial development in transition economies

Empirical Economics, 2020. 2. sz. 731–763. o.

DOI: [10.1007/s00181-019-01642-3](https://doi.org/10.1007/s00181-019-01642-3)

A piacgazdaságra áttérő európai és közép-ázsiai országok összes valutabevétele a fizetési mérlegben – az export mellett – a külföldről hazautalt jövedelmet is tartalmazza, és az növekedett, az exportbevétel átmeneti csökkenése esetén is. Az országba érkező valutajövedelem egy lakosra jutó értéke összefügg a gazdasági fejlettség szintjével. A jövedelemáramlás tényezői: a gazdasági ciklus, a fogadó országok munkaerőpiacának kereslete, a pénzügyi intézmények fejlettsége. A háztartás folyó kiadásainak nagyobb a súlya a valutajövedelem felhasználásában, mint a megtakarításoké, például a bankbetéteké.

TÁRGYSZAVAK: külföldi munka, valutajövedelem, megtakarítás, pénzügyi intézmény, nemzetközi összehasonlítás, Kelet- Európa, Oroszország, szovjet utódállamok, Közép-Ázsia, 2001–2016

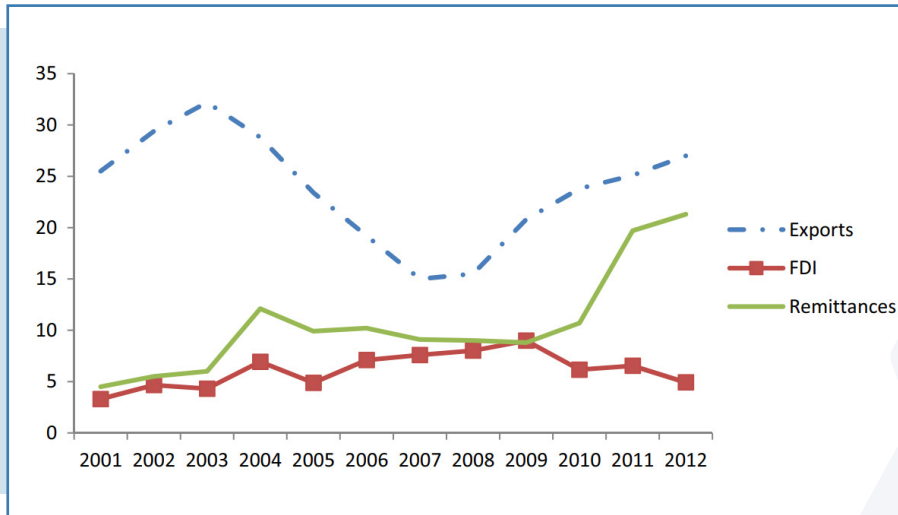
Rendeltetési ország	Összes	Oroszországból	Oroszország aránya	A valutabevétel rátája
	befolyó valutajövedelem, millió USD		%, összes = 100	%, GDP = 100
Ukrajna	7587	3936	52	5,8
Üzbegisztán	5588	5588	100	9,0
Tádzsikisztán	3835	2952	77	41,4
Litvánia	2399	269	11	5,0
Kirgizisztán	2246	1735	77	30,3
Örményország	2159	1380	64	19,8
Georgia	2065	1233	60	12,5
Moldova	1981	656	33	24,9
Azerbajdzsán	1898	1107	58	2,5
Belarusz	1258	576	46	1,7
Lettország	790	193	24	2,5
Észtország	476	137	29	1,8
Kazahsztán	209	133	64	0,1
Türkmenisztán	30	30	100	0,1

A Szovjetunió közép-ázsiai utódállamainak háztartásaiba beáramló jövedelmek viszonylag nagy része Oroszországból származott 2014-ben is. (1. táblázat)

A kelet-európai térség vizsgált 27 országába érkezett valutajövedelmekre jellemzők a hasonló tervgazdasági előzmények, kulturális viszonyok.

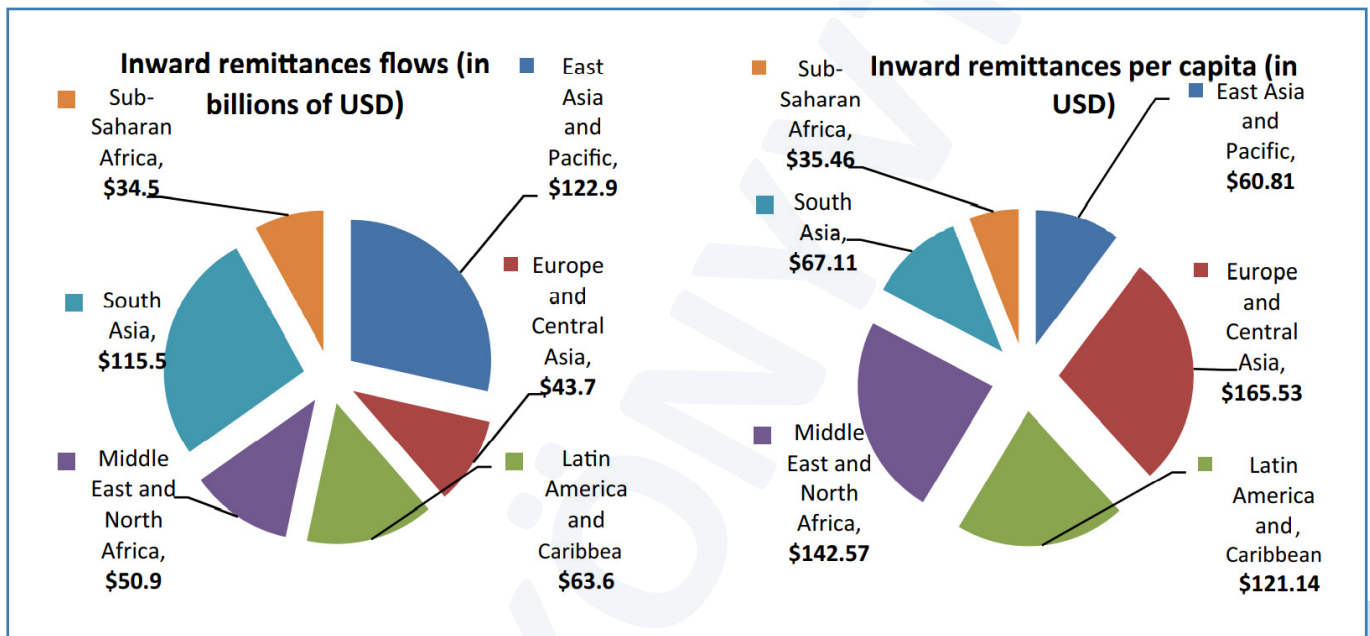
1. táblázat: A Szovjetunió utódállamaiba külföldről, illetve Oroszországból beáramló valutajövedelem*, 2014

*Az utódállamok rangsora az összes beáramló valutajövedelem szerint. A táblázat rangsorát az ismertető készítette a forrásmű adataival.

1. ábra: A beáramló külföldi valuta átlagos rátája az ügyletek jellege* szerint a piacgazdaságra áttérő kelet-európai és közép-ázsiai országokban, 2001–2012, százalék, (GDP = 100)

*A feliratok: export, FDI, hazautalt jövedelem. A minta átlagos rátái a kelet-európai egykori tervgazdaságok, Jugoszlávia és a Szovjetunió utódállamai és Mongólia valutabevételének GDP-arányaira vonatkoznak.

2. ábra: A beáramló külföldi jövedelem értéke (bal oldali ábra, milliárd USD) és egy lakosra jutó értéke (jobb oldali ábra, USD/fő) térségek* szerint, 2016

*A térségek angol megnevezéssel a Világbank nomenklatúrája szerinti vonatkozási körrel.

(A jövedelemtranszfer összehasonlított indikátorai a mintába tartozó közép-kelet-európai országokra, a piacgazdaságra áttért jugoszláv és szovjet utódállamokra, továbbá Mongóliára vonatkoznak. A térség vizsgált 27 országa – angol megnevezésük betűrendjében: Albánia, Örményország, Azerbajdzsán, Belarusz, Bosznia-Hercegovina, Bulgária, Horvátország, Cseh Köztársaság, Észtország, Georgia, Magyarország, Kazahsztán, Koszovó, Kirgizisztán, Lettország, Litvánia, Észak-Macedónia, Moldova, Mongólia, Montenegró, Lengyelország, Románia, Szlovákia, Szlovénia, Tádzsikisztán, Ukrajna. – NZ)

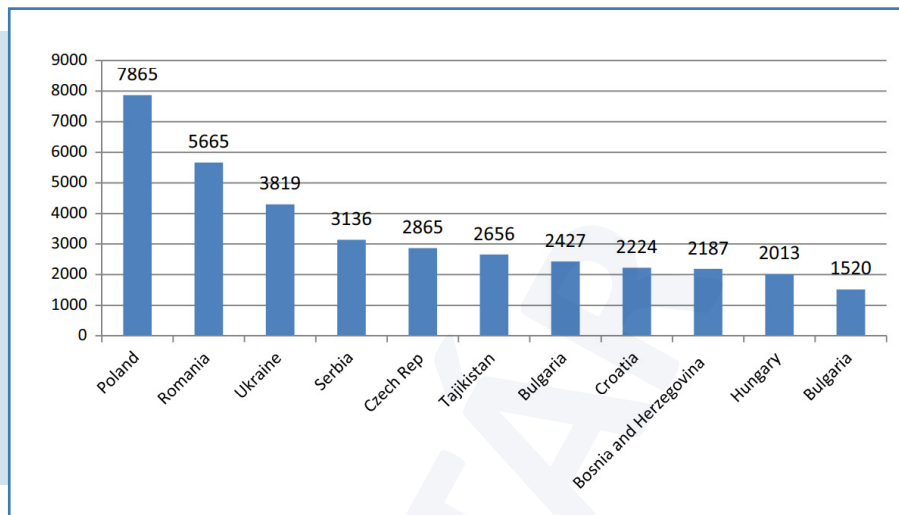
A térség országai áttértek a piacgazdaságra, ez a korábbinál erősebben ösztönöz a külföldön keletkezett jövedelmek hazautalására. Csökkentek a tervgazdaság idején általános valutaügyi korlátozások, nem érvényesül a központi bank egykori valutamopóliuma.

Kisebbséget a valutaműveletek kötöttsége a többszintű bankrendszerrel, bár a valutajövedelem fogadása a pénzügyi intézményrendszer korszerűsítését igényli több országban. Eltérő a nemzetközi elszámolások kapcsolata a globális elektronikus hálózattal, előnyben vannak az Európai Unió új tagállamai. Technikai fejlődéshez vezet a beáramló valutajövedelmek növekvő tendenciája.

Az export GDP-hez mért aránya a legnagyobb a nemzetgazdaság valutabevételeiben, ezt az utóbbi

3. ábra: A beáramló külföldi jövedelem halmozott értéke országok* szerint, 1995–2012, milliárd USD

*A piacgazdaságra áttérő országok angol megnevezéssel. A diagram az országok érték szerinti rangsorát vezető országok halmozott értékadatait tartalmazza milliárd USD folyó árakon.

években megközelítette a külföldön keletkezett jövedelmek hazautalásának értéke a piacgazdaságra áttérő kelet-európai és közép-ázsiai térségben. (1. ábra)

A minta regressziós elemzése a Világbank és a Nemzetközi Valutaalap (IMF) adatbázisának indikátorait tartalmazza, azok forrása a folyó fizetési mérlegben 2001 és 2013 között elszámolt valutajövedelem. A beáramló valutajövedelem rátája a GDP százalékában összefügg az egy lakosra jutó GDP értékével (USD/fő), a kevésbé fejlett gazdaság rátája rendszerint nagyobb, mint a fejlettebbeké.

A kapott külföldi jövedelem származási ország szerinti rangsorát Németország, az Amerikai Egyesült Államok és az Egyesült Királyság vezeti. Viszonylag nagy részesedésű származási hely továbbá Görögország, Olaszország, Kanada, Ausztrália, Spanyolország, és a közép-ázsiai országokba befolyó jövedelem esetén például Törökország is. (2. ábra)

(A beáramló valuta lehet exportbevétel, külföldi közvetlen beruházás [foreign direct investment – FDI] és külföldön keletkező jövedelem utalása belföldi pénzintézetnek. A tanulmány forrása a Nemzetközi Valutaalap [International Monetary Fund – IMF] Balance of Payments statistics [BoP] adatbázisa. Az FDI és a GDP adatforrása a Világbank World Development Indicator [WDI] adatbázisa. <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators> – NZ)

A Lengyelországba beáramló valutajövedelem értéke a legnagyobb a vizsgált kelet-európai térségben 1995 és 2012 között. (3. ábra)

A háztartási szektor valutabevétele növeli a rendelkezésre álló jövedelmet. A hazautalt valutajövedelem megtakarított része leköthető a belföldi pénzintézet bankbetétjeként, ami a bank hitelműveleteinek forrása. A megtakarítások aránya kisebb

a kapott valutajövedelem végső felhasználásában, mint a háztartás folyó kiadásaira felhasznált rész.

A hazautalt valutajövedelem csökkenti a háztartás hitelfelvételeit, fedezetet ad például vállalkozás indításához, lakás és más ingatlan vásárlásához, növeli a fogyasztási cikk és szolgáltatás keresletét a vizsgált átmeneti gazdaságokban. A fogyasztási célú kiadás azonban nincs közvetlen hatással a gazdaság termelékenységének javítására, a közhasználatú eszközök és az infrastruktúra fejlesztésére.

A valutatranszfer nemzetközi digitális hálózatainak (money transfer operator – MTO) járulékos költsége kisebb, mint a hagyományos banki átutalásoké. Választható hatóságilag nem azonosítható (informális, nem pénzügyi) valutaforgalom is, a térség országaiban szürkegazdaságában.

A vizsgált átmeneti gazdaságok fejlettsége, exportteljesítménye és nagysága egymástól eltérő. A beáramló valutajövedelmek rátája a tádzsik GDP százalékában a legnagyobb az 1995 és 2012 közötti időszakban. (4. ábra)

A pénzügyi rendszer nemzetközi fejlettségi rangsorai a rugalmasság (annak hiánya) pontszámait négyfokozatú skálán értékelik. A piacgazdaságra történő áttérés folyamatát értékelő ismérrendszer pontszámai a nemzetközi élvonaltól mért távolságot jelzik.

Az értékelt fontosabb változók a tárgyévi színvonaluk alapján (EBRD [2019]):

- a nemzeti bankrendszer;
- a biztosító ágazat;
- a pénzügyi szektor egyéb szolgáltatói;
- a mikro-, kis- és közepes vállalatok (KKV) pénzügyei;
- a tőkepiac és
- a magánbefektetés rugalmassága.

A valutajövedelmeket kezelő pénzügyi rendszer merevsége a korábbiaknál kisebb a vizsgált térség legtöbb országában, de a fejlett piacgazdaságok bankjainak színvonala csak fejlesztésekkel közelíthető meg. A bankrendszer viszonylagos fejlettségét méri például a bankbetétek és a háztartási szektor hiteleinek rátája (GDP = 100%). Az itt vizsgált két értékarány fokozatosan nőtt 1996 és 2000, 2001 és 2005, valamint 2006 és 2011 között.

(A nemzetközi összehasonlítás adatforrása a Világbank Global Financial Development adatbázisa. A megfigyelt időszakok átlagos pénzügyi mutatói mérik 27 vizsgált ország és csoportjaik helyzetét. <https://www.worldbank.org/en/publication/gfdr/data/global-financial-development-database> – NZ)

A beáramló valutajövedelem alakulásának eredményváltozója a transzfer egy lakosra jutó éves értéke a térség országai szerint. A külföldi munkavállalás számarányaira hatással van a küldő és a fogadó ország gazdasági fejlettsége, növekedési üteme közötti tartós különbség. Erőteljesebb a nemzetközi vándorlás és a külföldi munkavállalás is ott, ahol nagyobb a különbség a munkaerő származási országának és a munkahely országának gazdasági fejlettsége között.

A forrásmunka táblázatai tartalmazzák a folyamat magyarázó tényezőit és a regressziós elemzés eredményeit. A beáramló valutajövedelem ingadozása összefügg

- a külföldi munkavállalás feltételeivel;
- a határon átlépő kínálat nagyságával;
- a nemzetközi vándorlás (demográfiai, szakmai) összetételével;
- a munkaerőt fogadó ország aktuális keresletével;
- a munkaerőt fogadó országok munkanélküliségi rátájával.

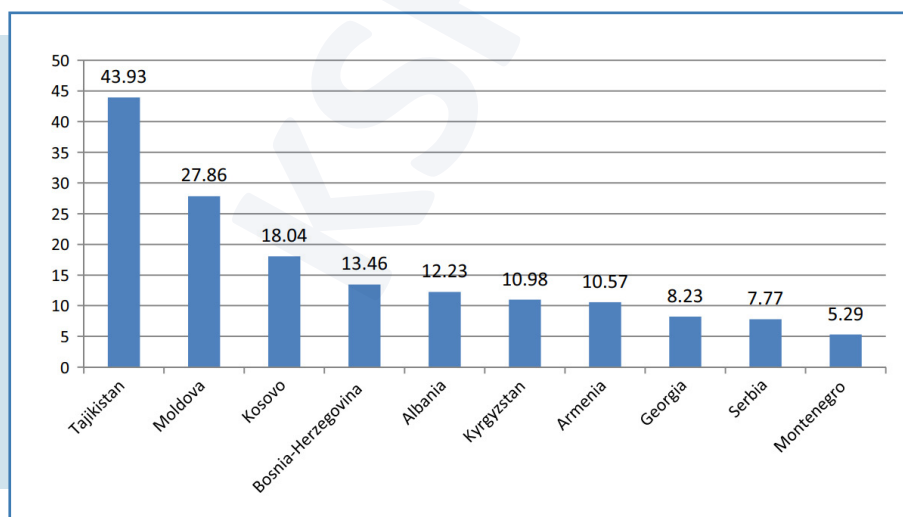
A beáramló valutajövedelem lényeges magyarázó tényezője a nemzetgazdaság nyitottsága, amely a GDP-hez mért exportrátával mérhető.

Ösztönzi a vándorlást, hogy a fejlettebb célország munkahelyein magasabb a kereset, mint a kelet-európai, illetve belső ázsiai országok azonos munkakörökben. A regressziós elemzés egyik magyarázó tényezője a küldő és a fogadó országok inflációja és valutaárfolyama. Igazolt, hogy az országba beáramló keményvaluta előnyösebb, jobban őrzi a vásárlóértékét, mint az átmeneti gazdaság valutája.

A forrásmunka elemzi a valutajövedelem felhasználásának alakulását, itt a magyarázó tényező a háztartások hiteleinek, illetve a bankbetéteknek a GDP-hez mért értékaránya országok szerint. A valutajövedelem felhasználása főként a bank hitelezési feltételeire reagál, a kölcsön felvétele (vagy elkerülése) erősebb ösztönzést ad a háztartási szektornak, mint a megtakarítás várható kamata, egyéb hozama.

Ösztönző a valutajövedelem növelésére az ország korábbinál rugalmasabb jogi szabályozása, esetenként a hatósági ügyintézés csökkenő terhe, a korszerű internetes technológiákra alapozva. A folyamat függ még a pénzügyi rendszer fejlettségétől, a pénzügyi informatikai rendszer korszerűsítése csökkenti a valutaművelet tranzakciós költségeit is.

A háztartások külföldi jövedelmének hazautalása elősegíti a fogyasztás bővítését, eszköz vásárolható a vállalkozásokhoz. Ösztönző, hogy a kelet-európai országokból könnyebb elérni a bevándorlást, a külföldi munkavállalást, ez összefügg a fejlettebb fogadó európai gazdaságok munkaerőpiaci folyamataival. A vendégmunkások kereslete, ezen belül a foglalkozás szerinti összetétel ingadozik, a fogadó ország munkanélküliségi rátájával összefüggésben.

4. ábra: A beáramló külföldi jövedelem átlagos rátája országok* szerint, 1995–2012, százalék, (GDP = 100)

*A piacgazdaságra áttérő országok angol megnevezéssel. A diagram az országok érték szerinti rangsorát vezető országok átlagos rátáit tartalmazza az időszak GDP-értékeinek százalékában.

Sok esetben a kelet-európai gazdaságok földrajzi helyzete befolyásolja a nemzetközi vándorlás fő irányait, számarányait, és lényeges a globális, továbbá a helyi foglalkoztatási helyzet hatása is. Mélyebb elemzéssel vizsgálhatók az összefüggések a küldő és a fogadó országok fejlettségének különbségével, a szovjet, illetve balkáni utódállamok korábbi munkaügyi kapcsolataival. A nemzetközi vándorlás

és külföldi munkavállalás intenzitása magyarázható a rokonnnyelvi és kulturális előnyökkel is.

A vizsgált folyamat lényeges tényezője, hogy csökkentek a magánszemélyek valutabirtoklásának korábbi jogi kötöttségei, bár előnyös lehet még az informális valutaforgalom, ahol annak költsége kisebb, mint a kereskedelmi bankok tranzakciójáé.

NÁDUDVARI ZOLTÁN

IRODALOM

- EBRD [2019]: *Transition Report 2019-20*. London, European Bank for Reconstruction and Development. <https://www.ebrd.com/news/publications/transition-report/transition-report-201920-better-governance-better-economies.html>

Tartós lesz a Covid19 gazdasági hatása?

A XXI. század járványainak adataira alapozott előrejelzés

Johannes Emmerling – Davide Furceri – Francisco Líbano Monteiro – Prakash Loungani – Jonathan D. Ostry – Pietro Pizzuto – Massimo Tavoni: Will the Economic Impact of COVID-19 Persist? Prognosis from 21st Century Pandemics
IMF Working Paper, 2021. 119. sz. 1–37. o.

URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2021/04/30/Will-the-Economic-Impact-of-COVID-19-Persist-Prognosis-from-21st-Century-Pandemics-50288>

A Nemzetközi Valutalap 2020. októberi prognózisa áttekinti a Covid19 várható globális gazdasági hatásait. A modellszámítás referenciája az ezredfordulót követő 5 globális járvány, a sokkhatás utáni 5 év felmért mutatóival, amelyek kedvezőtlenebbek, mint a korábbi fejlődési pályák. A Covid19 utáni évek is eltérnek a 2015 és 2019 közötti tendenciáktól, de még nagy a bizonytalanság. A globális prognózis fontosabb változói: az egy lakosra jutó GDP indexe, a kormányzati adósság és a munkanélküliség rátái, a Gini-index mértéke. Ezek meghatározzák az energiafogyasztásnak, a káros anyagok emissziójának és a GDP-hez mért rátájának az alakulását.

TÁRGYSZAVAK: gazdasági növekedés, munkanélküliség, egyenlőtlenség, energiafelhasználás, emissziók, előrejelzés, Covid19-járvány, Nemzetközi Valutalap (IMF), 2015–2024

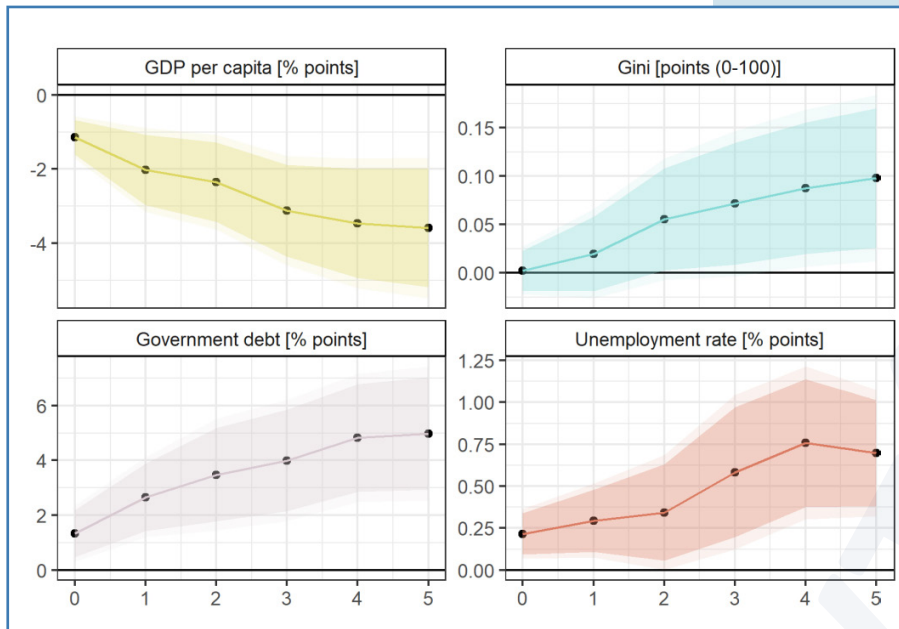
Járvány kezdő éve	Naptári hónap	Rövid jel	Jelentő országok száma*	Halálozások összesen	Fertőzések száma	Összes halálozati ráta (%)	Fertőzés rátája (1000 főre)	Halálozások átlagos rátája (%)
2003	2	SARS	27	774	8 094	9,56	0,013	9,77
2009	4	H1N1	164	19 207	6 514 828	0,30	1,089	3,91
2012	3	MERS	26	588	1 545	38,06	0,003	36,07
2014	8	Ebola	10	11 325	28 652	39,53	0,480	27,98
2016	2	Zika	34	20	205 691	0,01	0,636	0,02

A Nemzetközi Valutalap előrejelzése összehasonlítja a Covid19-járvány 2020 és 2024 között várható globális gazdasági hatásait az indikátorok korábbi változási tendenciáival. A vizsgálat referenciája az ezredforduló után megfigyelt globális járványok utáni 5 év gazdasági folyamata. A felmért korábbi járványokra jellemző az ezer lakosra jutó fertőzések és halálozások rátája (Furceri et al. [2021a]). (1. táblázat)

A gazdasági folyamatok indikátorai: az egy lakosra jutó GDP indexe, a kormányzati adósság és a munka-

1. táblázat: A megfigyelt globális járványok fertőzési és halálozási mutatói, 2003–2016

*A gazdasági helyreállítás referenciája 5 globális járvány, azok okozói a SARS (súlyos akut légzőszervi szindróma, 2003), a H1N1 influenza (2009), a MERS (közel-keleti légúti koronavírus (2012), az Ebola (2014) és a Zika (2016). A nemzetközi adatbázisok tartalmazzák az itt említett járványok jelentő országait, azok megfigyelt fontosabb gazdasági mutatósorozatait, indikátorait az 5 járvány előtt és után.

1. ábra: Számított eltérés az egy lakosra jutó GDP indexének, a kormányzati adósságnak, a munkanélküliség rátájának mutatóiban (százalékpont a járvány előtti fejlődési trend alapváltozatként = 100) és a Gini-index alakulása* a minta országokban a járvány kezdőeseményei utáni 5 évben

*Az előrejelzés referenciája az 5 globális járvány előtti trend a minta mintegy 135 országának átlagában. A globális járvány utáni években a tényleges mutatók pályája eltért a mutatók korábbi trendjeitől. Az ábrán pont jelöli a járvány előtti alapváltozathoz mért eltérés átlagos mértékeit az 5 járvány kezdőhónapjától számított időtávon (t = 0 a bejelentés éve). A színes mezők az átlagos különbséghez mért szórást jelölik, a 90%-os konfidenciatartományban.

nélküliség rátája. Az 5 korábbi járvány utáni évek fejlődési pályái eltértek a járvány előttről, és változott az egyenlőtlenség Gini-indexe is (Furceri et al. [2021b]).

A referenciaváltozatok a járványok kezdetétől számított 5 naptári év gazdasági indikátorait tartalmazzák. A kormányzati adósság globális rátája a járványokat követő 2. évben átlagosan mintegy 2 százalékponttal, az 5. évben 5 százalékponttal haladta meg a korábbi trendekkel számított arányt. A forrásmű megnevezi a minta országait, amelyek a számításokban az 5 globális járvány indikátoraival és a járvány utáni 5 év átlagos mutatóival, azok szórási sávjával vehetők figyelembe. (1. ábra)

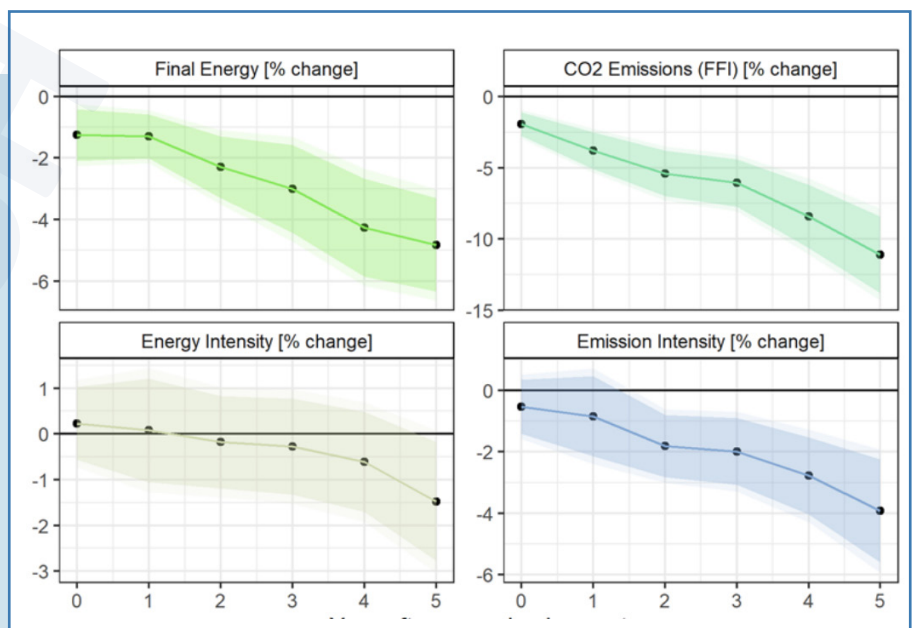
Az energiahordozók végső felhasználása eltér az előző évek tendenciáitól a járványok utáni években. Ennek magyarázata a termelés és a fogyasztás meg-

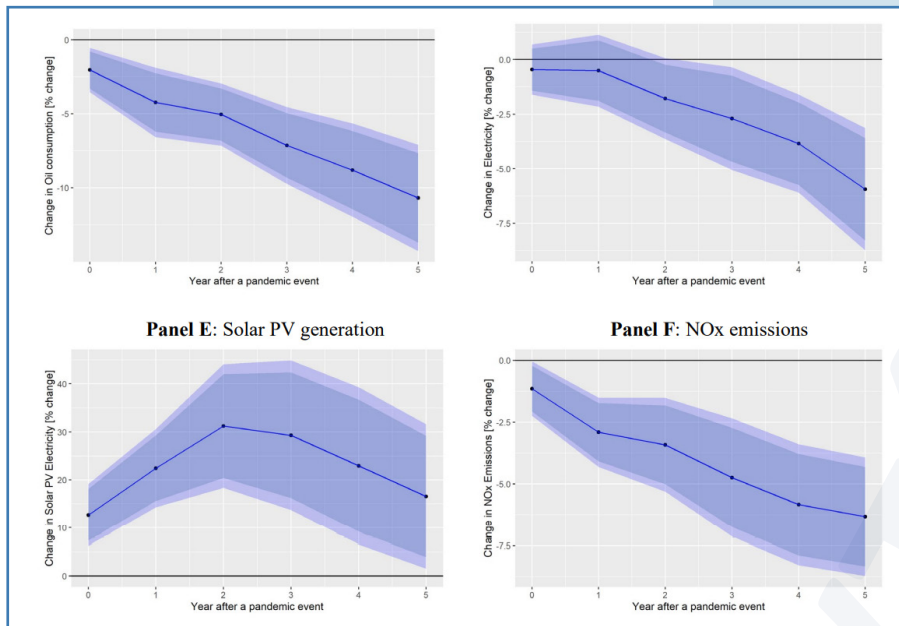
változott globális mértéke, energiaforrások szerinti összetétele. A csökkenő energiafelhasználás alapján számították a szén-dioxid-emisszió, valamint az egységnyi GDP-re jutó emisszió és energiamennyiség átlagos változását, szórását a referenciaváltozatban. E becslint intenzitások alacsonyabbak a járvány előtti trend alapján várhatóknál. (2. ábra)

A középtávú környezeti hatások a technológiai fejlődéssel is összefüggnek, az csökkentette a fosszilis energiahordozók és az elektromos energia globális felhasználását. A szén-dioxid-emisszió 11%-os csök-

2. ábra: Számított eltérés az energia végső felhasználása, a szén-dioxid-emisszió, az egységnyi GDP-re jutó energiafelhasználás és emisszió szintjében a globális járvány előtti trendtől* a járvány kezdőeseményei utáni 5 évben, a minta országokban, százalék (a járvány előtti fejlődési trend alapváltozatként = 100)

*A modellszámítás feltételei az 1. ábra jegyzete szerint.

3. ábra: Számított eltérés az összes olaj (C), az elektromos energia (D) felhasználásában, a napenergia termelésében (E) és az NOx-emisszió mértékében (F)* a minta országokban, a járvány kezdőeseményei utáni 5 évben, százalék (a járvány előtti fejlődési trend alapváltozatként = 100)

*Az ábrák grafikonvonalai a változás átlagos százalékos értéke a globális járvány kezdőhónapjától számított időtávon (t = 0 a bejelentés éve). A színes mezők az átlagos különbséghez mért szórást jelölik, a 90%-os konfidenciatartományban. A 95%-os konfidenciatartomány mezői halványabb árnyékolással.

Indikátor	A járvány előtti tendenciákhoz mért			
	átlagos	szélső	átlagos	szélső
	változás, %, 2020		változás, %, 2024	
Egy lakosra jutó GDP	-6,1	(-8,2; -3,9)	-16,7	(-23,3%; -10,0%)
GINI-index	+0,1	(-0,1; +0,2)	+0,6	(+0,2%; +1,1%)
Kormányzati adósság állománya	+7,4	(+3,0; +11,9)	+25,6	(+15,5%; 35,8%)
Munkanélküliségi ráta	+11,3	(+4,9; +17,7)	+39,4	(+19,6%; 59,1%)
Szén-dioxid-emisszió	-7,0	(-9,4; -4,5)	-23,2	(-27,6%; -18,2%)
Emisszióintenzitás (FFI)*	-1,7	(-4,4; +1,1)	-8,0	(-11,3%; -4,6%)
Energiaintenzitás	+1,2	(-2,0; +4,6)	-2,1	(-6,0%; +2,1%)
Végző energiafogyasztás	-5,3	(-8,1; -2,4)	-15,5	(-20,1%; -10,4%)
Szegénységi ráta (abszolút)	+3,2	(na)	+10,3	(na)

kenése mellett a szálló por, egyéb káros anyagok kibocsátása is kisebb ott, ahol kisebb a szállítási teljesítmény, mint a járvány előtt. (3. ábra)

A 2024-ig terjedő időszak globális gazdasági előrejelzése az 5 korábbi járvány tapasztalataira alapozottak. A számított átlagos globális adatok várható szórásait is meghatározták az optimista és a pesszimista globális fejlődési pályák paramétereivel. (2. táblázat)

A Nemzetközi Valutaalap (IMF) 2020. októberi prognózisa a 2019. tárgyév gazdasági és a 2017. tárgyév hivatalos környezeti mutatóit vette számításba a minta országainak következő súlyaival:

- a kormányzati adósság és az energaintenzitás aggregálása a minta összes GDP-jének (= 1,00) az országok szerinti megoszlásával;
- a munkanélküliségi ráta aggregálása a minta összes népessége (1,00) országok szerinti megoszlásával.

2. táblázat: A Covid19 fontosabb globális gazdasági hatásának becslési eredményei*, 2020, 2024, százalék (a járvány előtti fejlődési trend alapváltozatként = 100)

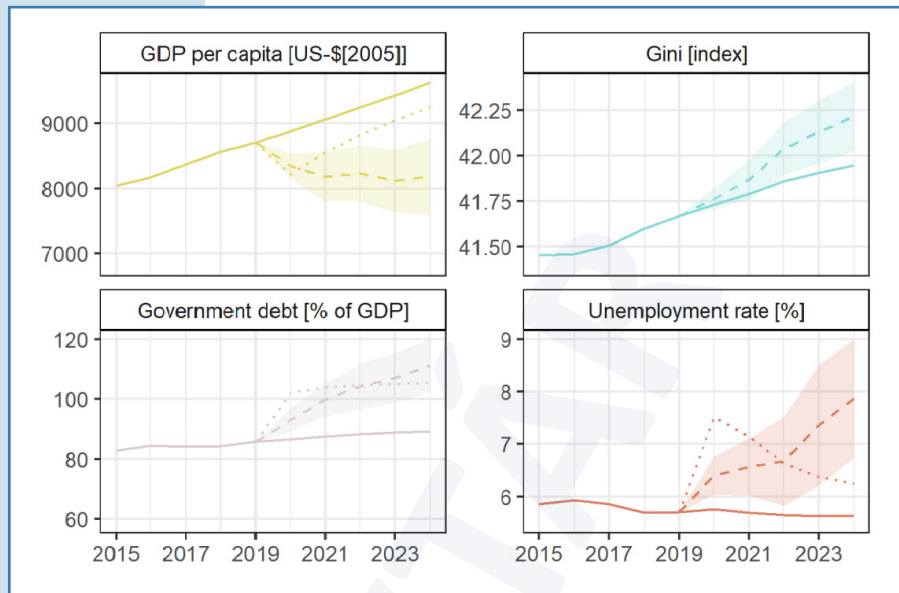
*A szén-dioxid-emisszió „FFI” (fossil fuel and industry) kategóriája az ipari tevékenység fosszilis fűtőanyagainak éves kibocsátási mennyisége. A becslés szélsőértékei a 90%-os szignifikanciasávban. Az „na” az adathiány jele.

A prognózis globális indikátorainak szélesedő szórásai jelzi a fejlődési pályák 2020. októberben meglévő bizonytalanságait. A Covid19 várható globális gazdasági hatásának indikátora az egy lakosra jutó GDP volumene, a kormányzati adósság és a munkanélküliség rátája, kiegészítve a Gini-index alakulásával. (4. ábra)

(Az előrejelzés forrása a Nemzetközi Valutaalap World Economic Outlook (IMF WEO) adatbázisa.

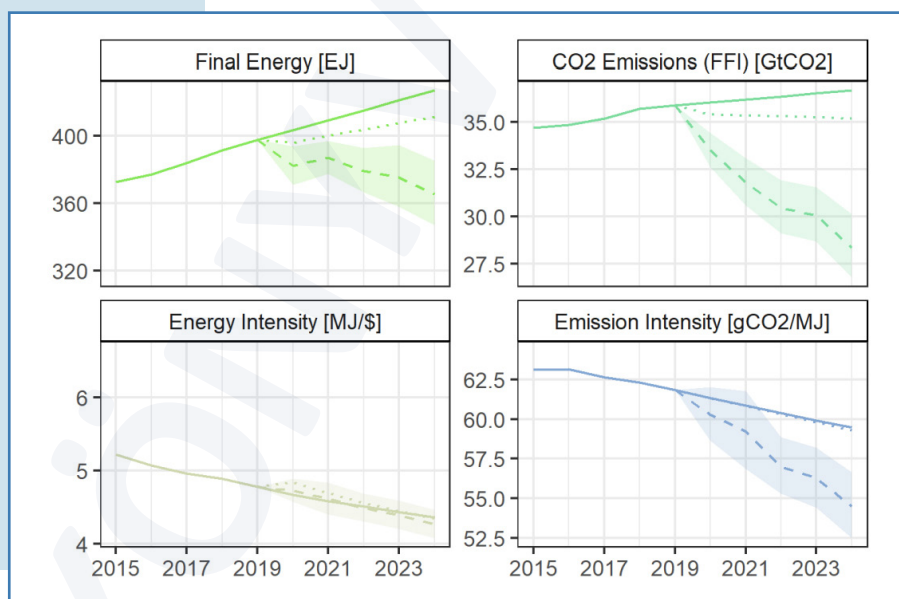
4. ábra: Az egy lakosra jutó GDP-nek (USD, 2005. évi árfolyamon), a kormányzati adósságnak, a munkanélküliség rátájának (%) és a Gini-indexnek az alakulása* a minta országokban, 2015–2024

*Az előrejelzés alapváltozata a globális járvány előtti globális trendet folytonos vonallal jelöli (az IMF és a Nemzetközi Energiaügynökség (International Energy Agency – IEA) 2019. évi számításai szerint. A szaggatott grafikonvonal az IMF 2020. októberi előrejelzése a Covid19 várható gazdasági hatásai szerint. A pontozott grafikonvonal a World Economic Outlook (IMF-WEO) előrejelzése. A becslés átlagos szintjéhez viszonyított 90%-os konfidenciatartományt a színes mezők jelölik.

5. ábra: A végső energiafelhasználás (EJ), a szén-dioxid-emisszió GtCO₂, az egységnyi GDP-re jutó energiafelhasználás (MJ/USD) és emisszió (gCO₂/MJ) várható mértékei* a minta országokban, 2015–2024

*A grafikonok jelölései a 4. ábrával egyezően.

<https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2020/October> – NZ)

A 2020. októberi modellszámítás (World Economic Outlook – IMF-WEO) az abszolút szegénység 2020. évi küszöbszintjére legfeljebb napi 1,95 USD jövedelmet tartalmaz, és a globális minta országokban legalább 738 millió ember tartozik ebbe a csoportba. Az egyenlőtlenség megnő a Covid19 hatására, és a 2019-es globális Gini-indexnél nem várható alacsonyabb. A szegények globális száma nőhet. A Covid19 kitörése 2020-ban mintegy 75 millió fővel növelte a szegények globális számát, és 2021-ben további 61 milliós lehet a növekedés.

A sávos becslés kedvező mutatóinál súlyosabb gazdasági hatások is lehetnek. Az abszolút szegénységben élők 2024. évi globális létszáma mintegy 10,3%-kal nagyobb lehet, mint a korábbi fejlődési pályával számolva.

(A Gini-index becsléseiben szerepe van a globális gazdasági recesszió előbbi indikátorainak. A jövedelem eloszlásának alsó 10, illetve 20 percentilisében várható „leszakadási” folyamatok lényegesek a jövedelmi egyenlőtlenség alakulásában a globális járványt követő években – Lakner *et al.* [2020], Valensisi [2020], Sumner–Hoy–Ortiz-Juarez [2020]. – NZ)

Az IMF 2020. októberi előrejelzése szerint várhatóan csökken a globális végső energiafelhasználás, illetve a szén-dioxid-emisszió, valamint az egységnyi GDP-re jutó energiamennyiség és az emisszió intenzitásmutatója is a Covid19-járvány utáni években. (5. ábra)

A gazdasági és környezeti indikátorok a globális minta becsléseinek átlagai. A referenciaváltozatra alapozott becslések tényezői kölcsönösen függenek egymástól. A vizsgált korábbi járványok hatására nőtt a globális jövedelmi egyenlőtlenség, ugyanakkor

a fertőzés és a halálozás alakulása az egyenlőtlenségtől is függ, különösen az eloszlás sérülékenyebb alsó percentiliseiben.

A 2024-ig kitekintő számítások állandónak feltételezik a minta országainak egészségügyi rendszereit, azok egymástól nagymértékben különböző színvonalát. A hatékonyságuk egymástól eltérő például a fertőzés kimutatásában, tesztelésében, a halálesetek rátájának csökkentésében.

(A regressziós tényezők referenciái a korábbi 5 globális járvány középtávú gazdasági hatásainak felmért globális indikátorai. A jövedelemtermelés és a munkanélküliség alakulása a korábbi globális járványt követő 5 év során összefügg a megfigyelt fertőzési és halálessetek rátáival – Le Quéré et al. [2020]. – NZ)

A GDP egy lakosra jutó várható értéke a minta egyes országaiban a Covid19-járvány súlyosságától, az újraindulás kezdetétől, a gazdasági visszaesés alakulásától és a rendelkezésre álló erőforrásoktól függően alakulhat. Bizonytalan az IMF 2020. októberi előrejelzésének bevétele, főként a Covid19 példa nélküli területi kiterjedése, a fertőzési és a halálesetek igen magas rátája miatt. Előfordulhat a számítottnál kedvezőtlenebb forgatókönyv, és tovább növelheti a globális egyenlőtlenséget középtávon.

A járvány utáni években várhatóan csökken a globális energiafelhasználás és szén-dioxid-emisszió a 2019-ig tartó tendenciához mérten. A mutatók változása a gazdasági ciklusnak megfelelő, számítani lehet a szennyezés forrásainak kisebb kihasználására. A változás magyarázata a globális GDP egységére jutó emissziók várható csökkenése is, bár ez kisebb hatású. A szén-dioxid-emisszió 2024-ig várható csökkenésének mintegy 30%-át a fosszilis energiaforrások kisebb aránya és ebből eredően az elektromos energia növekvő felhasználása magyarázza.

Az IMF 2020. októberi előrejelzésének gazdasági mutatója a kormányzat adósságállománya. A deficit csökkentésével járó költségvetési megszorítás fékezheti az egy lakosra jutó GDP növelését a minta több országában (Furceri et al. [2021a], Furceri et al. [2021b]).

A prognózis figyelembe vette a fenntartható, „zöld” növekedési pályát is, azonban annak alakulása a szakpolitikák középtávú eredményeitől is függ. (Hanna–Xu–Victor [2020]).

A 2019 utáni évek gazdasági és társadalmi folyamatai a Covid19-járványt követően eltérnek a megelőző 5 év fejlődési pályájától. Az IMF és más gazdaságkutatók prognózisai modellszámítást alkalmaznak a 2024-ig terjedő évek fontosabb makrogazdasági indikátoraira. A GDP egy lakosra jutó értéke, a munkanélküliség és a kormányzati adósság rátái még bizonytalanok, a globális járvány középtávú gazdasági és társadalmi hatásai széles sávban szóródnak, az újakezdés feltételei különbözők nemzetgazdasági ágak és a vizsgált térségek gazdasági fejlettsége, egészségügyi színvonala szerint.

A hatásvizsgálatok fő mondanivalója, hogy a globális gazdasági folyamatok várhatóan növelni fogják 2024-ig az egyenlőtlenséget, csökkentik az energiafelhasználást. A nagyobb arányban felhasznált megújuló energiaforrások várhatóan csökkenthetik a globális környezeti terhelést. Az magyarázza a mutatók szórási sávját, hogy nem ismert a helyreállítási szakaszok kezdete, az egyes térségek fejlődésének alapvető tényezői. Szerepet kap a helyreállításban a kormányzat adósságának várható alakulása is. Kedvező esetben zöld, fenntartható lehet a globális növekedés.

NÁDUDVARI ZOLTÁN

IRODALOM

- FURCERI, D. et al [2021a]: The Rise in Inequality after Pandemics: Can Fiscal Support Play a Mitigating Role? *IMF Working Paper*, 120. sz. <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2021/04/30/The-Rise-in-Inequality-after-Pandemics-Can-Fiscal-Support-Play-a-Mitigating-Role-50287>
- FURCERI, D. et al [2021b]: Will Covid-19 Affect Inequality? Evidence from Past Pandemics. *IMF Working Paper*, 127. sz. <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2021/05/01/Will-COVID-19-Affect-Inequality-Evidencefrom-Past-Pandemics-50286>
- HANNA, R. – XU, Y. – VICTOR, D. G. [2020]: After COVID-19, Green Investment Must Deliver Jobs to Get Political Traction. *Nature*, 7811. sz. 178–180. o. <https://doi.org/10.1038/d41586-020-01682-1>
- LAKNER, C. et al. [2020]: How Much Does Reducing Inequality Matter for Global Poverty? *Global Poverty Monitoring Technical Note Series*, 13. sz. <https://ideas.repec.org/p/wbk/wbgpmt/13.html>
- LE QUÉRÉ, C. et al. [2020]: Temporary Reduction in Daily Global CO₂ Emissions during the COVID-19 Forced Confinement. *Nature Climate Change*, 7. sz. 647–653 o. <https://doi.org/10.1038/s41558-020-0797-x>
- SUMNER, A. – HOY, C. – ORTIZ-JUAREZ, E. [2020]: Estimates of the Impact of COVID-19 on Global Poverty. *WIDER Working Paper*, 43. sz. <https://doi.org/10.35188/UNU-WIDER/2020/800-9>
- VALENSISI, G. [2020]: COVID-19 and Global Poverty: Are LDCs Being Left Behind? *The European Journal of Development Research*, 1535–1557. o. <https://doi.org/10.1057/s41287-020-00314-8>